

**ПАНЕЛЬ
МОВА МЕДІА В ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ**

*Ілля Партій,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 052 Політологія,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Науковий керівник – доктор політичних наук,
доцент Ірина Мацішина*

ДИСКУРС АРХЕТИПУ «ГЕРОЯ»: ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

У сучасному світі політичний маркетинг використовує все більше різних технологій. Проте класична побудова впливу на позитивне сприйняття образу політика не може існувати без розуміння феномену архетипів. Використання колективного несвідомого для просування політичного продукту (кандидата) є досить актуальним, хоча й і не новим засобом ведення політичних кампаній. Колективне несвідоме спирається на образи, символи та знаки, які можуть бути використані для просування іміджу політика у масову свідомість. І без розуміння сталих форм архетипів це зробити неможливо. Через архетипи емоційне набуває свого раціонального стану. Що вказує на те, що, з одного боку, архетипи можуть використовуватися для маніпулювання емоціями та очікуваннями людей. Наприклад, відомий архетип «рятівника» неодноразово використовувався політичними лідерами для формування враження сильних та відважних лідерів, які готові врятувати своїх прихильників та країну від кризи. Вони можуть експлуатувати стан невизначеності та тривоги, щоб формувати відчуття безпеки та захисту з боку політика. А звідси й отримати значну підтримку під час виборчого процесу. Достатньо згадати 2009 рік, коли під час епідемії свинячого грипу в Україні 2 листопада, в ніч, в аеропорту «Бориспіль» на той час прем'єр міністр країни Юлія Тимошенко та міністр закордонних справ Петро Порошенко зустрічали літак з Швейцарії. Під світлами телекамер ці політики чекали на важливий вантаж від грипу – препарат «Таміфлю», який закупив уряд та Міністерство охорони здоров'я [3, с. 5].

З іншого боку, архетипи можуть бути використані для мобілізації нації під час кризи. І тут соціально-економічна, або політична криза набуває риторички очікування «знизу» політика Месію, який незалежно від форми правління здатен навести лад в країні (від авторитарного до демократичного політичного режиму). Як пише Центр стратегічних досліджень та аналізу (CESRAN), модель «політика Месії» має три характеристики: доброзичливий правитель, класова гегемонія та правило Макіавеллі [4]. Якщо звернутися до європейського історичного досвіду, то Джордж Вашингтон саме став «політиком рятівником» для американської нації під час Війни за незалежність. В умовах війни він мав керувати військовими силами Республіки, що призвело вже навесні 1776 р. до визволення північно-східної частини США від окупації. Отримання золотої медалі від Конгресу та імідж його як «захисника національної свободи» серед американців, розширили його повноваження та призвели до формування сильної центральної влади. Коли у 1789 р. з головнокомандуючого Континентальної армії він

перетворився на першого президента Сполучених Штатів – це був унікальний випадок в історії країни. Коли колегія президентських виборців одногосно його підтримала. І це був приклад довіри до людини, архетип якої об'єднав американців. (І хоча у 2020 р. по всій країні внаслідок протестних рухів відбулося знесення йому пам'ятників, у свій історичний час він відіграв важливу роль в об'єднанні нації проти англійського короля Георга III).

У політичній історії відомі різні типи архетипів. Наприклад, архетип «герой» може бути використаний для створення образу політика, який є сильним і рішучим лідером. Архетип «мудрець» властивий для політика, який володіє певним досвідом та глибоким розумінням проблем, що виникають у суспільстві. Архетип «воїн» важливий для мобілізації людей під час війни або іншої кризи, що вимагає предметних дій. Цей архетип може сприяти усвідомленню, що країна перебуває в стані війни та що всі громадяни повинні бути готові захистити свою країну та свій народ від загрози. Така мобілізація може допомогти єднанню нації та підвищити готовність людей до активних дій в небезпечних умовах. Архетип «матір» використовується для створення образу політика, яка має чуйне серце і є здатною до співчуття і піклування про своїх виборців. І цей архетип не протиставляється до всіх інших, а має своє гендерне означення.

У дослідженні робиться аналіз архетипу «героя» в умовах війни на прикладі президента України Володимира Зеленського. Емпіричною базою є його публічні звернення до української нації протягом року повномасштабної російсько-української війни (березень 2022 р – березень 2023 р.). Висувається гіпотеза, що саме через цей архетип збільшився рівень довіри українського суспільства до інституту президента (наприклад, за даними Центру Разумкова у лютому-березні 2023 р. серед політиків та громадських діячів рівень довіри до В. Зеленського отримав показник у 85%, а до самого інституту президентства 83 % [1]. Проте, ще у грудні 2022 р. цей показник був на рівні 77% [2]). Під час аналізу було встановлено наступні індикатори: зовнішній вигляд, вербальна конструкція промов та канали просування архетипу. Теоретичною базою дослідження є архетипна матриця К. Юнга.

Список використаної літератури

1. Разумков Центр. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (лютий–березень 2023р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-liutyi-berezen-2023r> (04.04.2023).
2. Разумков Центр. Політичні підсумки 2022 року: оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (грудень 2022р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/politychni-pidsumky-2022-roku-otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-gruden-2022r> (04.04.2023).
3. УНІАН. Ульянченко, Тимошенко і Порошенко зустріли літак з Таміфлю. URL: <https://www.unian.ua/politics/283542-ulyanchenko-timoshenko-i-poroshenko-zustrili-litak-z-tamiflyu.html> (02.04.2023).
4. CESRAN BLOG. Messiah Politics or Grassroots Movements? URL: <https://cesran.org/messiah-politics-or-grassroots-movements.html> (02.04.2023).
5. 24 канал. Пафосна історія порятунку: Як Юлія Тимошенко заробила на смертельній хворобі. URL: https://24tv.ua/pafosna_istoriya_poryatunku_feykovi_shvidki_shho_yuliya_timoshenko_proponuye_ukrayintsyam_dlya_zdorovya_n987350 (02.04.2023).